

Szczepan Kośnik OSPPE

Jasna Góra - Sanktuarium Kościoła

Zakon Paulinów, zatwierdzony przez papieża Urbana V w 1369 roku, z Węgier przechodzi do Polski już w roku 1382. Pierwszym klasztorem jest znana dzisiaj w całym świecie chrześcijańskim Jasna Góra. Sławę, moc przyciągania i misję ewangelizacyjną otrzymuje dzięki Obrazowi Matki Bożej, zwanej Jasnogórską lub Czarną Madonną. Ta szczególna obecność Matki Najświętszej niesie „pociechę i niezawodną nadzieję”¹ wszystkim przybywającym na to miejsce wyznawcom Jezusa Chrystusa. Najpierw Jasna Góra jest Sanktuarium tylko dla Polski. Jednak już na początku XV wieku staje się celem pielgrzymek także z Czech, Słowacji, Ukrainy, Węgier, Litwy, a nawet Anglii, a po II wojnie światowej - z całego świata. Każdego roku jasnogórski klasztor odwiedza około 4 miliony pielgrzymów, pośród których czterokrotnie w czasie swojego pontyfikatu pielgrzymował Jan Paweł II, Pasterz całego Kościoła. Ewenementem Jasnej Góry jest wielka liczba pątników, corocznie przychodzących pieszo (w ostatnich latach ok. 200 tysięcy osób), także reprezentantów innych narodów. Rangę Sanktuarium całego Kościoła Jasna Góra zyskuje tak przez pielgrzymów z Europy i całego świata, jak i przez związki z Pasterzami, którzy przewodzą Kościołowi Powszechnemu, a także poprzez wielką modlitwę, zanoszoną w tym miejscu „za wolność Kościoła w świecie”².

1. Miejsce pielgrzymek - znak świętości

W historii zbawienia istnieje przedziwny zamysł Boży, który wiąże się z niektórymi miejscami na ziemi. Zbawczy plan względem całej ludzkości Bóg zrealizował na niewielkim skrawku ziemi, jakby na skrzyżowaniu dróg ludzkich - na pograniczu Europy, Azji i Afryki. Na te drogi i w te problemy wszedł Zbawiciel, rodząc się z Maryi Dziewicy w Betlejem, umierając i zmartwychwstając w Jerozolimie, która dzisiaj stanowi centrum trzech największych religii świata. Wyjątkową rolę, trwałą i chwalebnią mają niektóre góry, ukazane w Biblii. Miejscem prawdziwych objawień jest Góra Synaj, czasami zwana po prostu „górką Bożą”. Tam dokonano się powołanie Mojżesza, nadanie ludowi Prawa, objawienie chwały Boga.

Jako miejsce kultu, spotkania ludu z Bogiem, powstaje Jerozolima, a zwłaszcza Góra Syjon, która chroni przed bałwochwalstwem, pomaga zaś spotkać się z Bogiem, by przyjąć Jego orędzie i wypełnić Jego wolę, czego przykładem jest Abraham, który właśnie w tym miejscu (góra Moriah) składa ofiarę Bogu i przez wiarę otwiera się na „dzień Jezusa” (por. J 8, 56). Z Górą Syjon wiąże się perspektywa eschatologiczna i najpełniejsze odniesienie do Jasnej Góry:

„Góra świątyni Jahwe mocno stanie na najwyższych górach i wystrzeli ponad pagórki. Wszystkie narody do niej popłyną, многие ludy tam się udadzą” (Iz 2, 2 n.), na ową górę świętą (11,9), Jahwe będzie tam Królem (24,23), On to przygotuje na owej górze ucztę (25, 6-10)³.

To, czego uczy o świętych górach Biblia, co jest również najważniejszą wymową i misją Jasnej Góry, to prowadzi do Chrystusa, bo rzeczywiście Bóg chce być czczony w duchu i prawdzie, a nie na takiej czy innej górze (J 4, 20-24). Mówi bowiem Apostoł: „wielokrotnie i na różne sposoby przemawiał niegdyś Bóg do ojców przez proroków, a w tych ostatecznych dniach przemówił do nas przez Syna” (Hbr 1,1-2).

Jasna Góra - miejsce pielgrzymek, a zwłaszcza słynący cudami Obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, pomagając „wznieść oczy ku góróm” (Ps 121, 1), otwiera niebo nad naszymi głowami, kieruje nasze myśli ku innemu życiu, ku temu, co wieczne, służy zbawczemu spotkaniu człowieka z Bogiem.

Symboliczna jest wieża jasnogórska, znak Służebnicy Pańskiej, która obrazem swojej postawy wobec Boga pomaga ustawicznie pielgrzymom dostrzegać nowe horyzonty, nowe wymiary spraw i sytuacji. Sam fakt pielgrzymowania daje szansę nowego spojrzenia na życie, przypomina, że całe nasze życie jest pielgrzymowaniem, że żyjąc tu, na ziemi, zmierzamy ku ojczyźnie, która jest w niebie. Jasna Góra, a w niej przede wszystkim Maryja, niesie pociechę w cierpieniu i pomaga je akceptować jako znak przynależności do Chrystusa. Przypomina także o naszej śmierci, o tym, że wszyscy umrzemy, ale i o tym, że nie odchodzimy w pustkę, że czeka nas życie wieczne z Jezusem.

Rola Jasnej Góry ma zatem dla wszystkich pielgrzymów, skądkolwiek przybywają, znaczenie odkrywcze, formacyjne, bo skłania do refleksji nad czynionymi wyborami na ziemi, które to wybory i decyzje mają konsekwencje ostateczne, eschatologiczne, niosąc ostateczną szczęśliwość albo wieczną zgubę. Przybywający do Sanktuarium pielgrzymi oczekują interwencji Boga i Matki Najświętszej w swoim życiu osobistym lub w życiu osób najbliższych, myśląc często o pomyślnym ułożeniu się spraw doczesnych. Stając jednak w murach klasztoru, trwając na modlitwie przed obliczem Bogarodzicy, otwierają się na nową perspektywę i jedynie - z punktu widzenia chrześcijańskiego - prawdziwą: na zbawienie, zmartwychwstanie, życie wieczne, widzenie Boga i Jego Chwały. Przychodząc na święte miejsce odnajdują prawdę o świętości Boga i o świętości swojego życia. Przystaje być w centrum pragnienie dobrobytu doczesnego, a rodzi się pragnienie przyłgnięcia do Boga i upodobnienia się do Niego, formuje się

wola bycia świętym, jak Bóg jest Świętym. Człowiek zaczyna odkrywać swoje miejsce jako kruche go stworzenia, oddaje we wszystkim prymat i rację Bogu - jak Maryja.

Jasna Góra jest więc w pierwszym rzędzie znakiem napięcia pomiędzy oczekiwaniami doczesnymi i eschatologicznymi, ale w końcu doprowadza pielgrzymujących do odkrycia praw Królestwa Bożego, do spotkania z Bogiem. Zderzenie ludzkiej słabości i grzeszności ze świętością Boga, przeżywane w Sanktuarium, nie prowadzi do załamania się i rezygnacji z drogi, którą pokazuje Dziewica Maryja, lecz budzi ufność w miłosierdzie Boga i przynagla do „*dźwigania się nawet z największego upadku*”⁴. Tutaj uobecnia się tajemnica miłości Boga do ludzi. Znakiem tej miłości jest Jezus jako prawdziwa świątynia, w której człowiek otrzymuje nie tylko światło na swoje życie, ale również wraz z tym światłem - dar zbawienia swojego życia.

Znakiem świętości - świątynią - jest również Kościół, wspólnota wierzących w Chrystusa. W ten sposób jest także znakiem, przez który każdy człowiek ma „*łatwy przystęp do Ojca*” (por. Ef 3, 12). W takim samym sensie każdy chrześcijanin, o czym mówi Apostoł Paweł, jest też świątynią, w której mieszka Duch Święty i która stanowi znak widzialny, postawiony w pośrodku świata, pokazujący wieczne dziedzictwo wszystkich dzieci Bożych.

Maryja jasnogórska zatem swoją przedziwną obecnością zaprasza do bycia świętym wśród świata. Przyczynia się do ustawicznego formowania prawego sumienia, które odzywa się z pochwałą, gdy pojawia się dobro, i z wyrzutem, gdy dzieje się zło. Jest to podstawowa funkcja ewangelizacyjna Sanktuarium. Jasna Góra z pewnością jest miejscem - obok Guadalupe w Meksyku, Lourdes i Fatimy - które wypełnia tę misję i w ten sposób służy każdemu człowiekowi oraz całemu Kościołowi Powszechnemu.

2. Jasna Góra - znak nadziei Kościoła Powszechnego

Wymiar ponadnarodowy oddziaływania Jasnej Góry widoczny jest niemal od początku istnienia klasztoru. Dowodem na to są pielgrzymki spoza Polski już od początku XV wieku. Ze względu na rozwój ruchu pątniczego, związanego z Jasną Górą, król Władysław Jagiełło pisze w 1429 r. list do papieża Marcina V, by uzyskać dla pielgrzymów szczególne łaski odpustowe. Rozwinęła się też instytucja spowiedników apostolskich⁵. Sanktuarium cieszy się zainteresowaniem i uznaniem papieży. Na ożywienie roli Jasnej Góry nie tylko w Polsce, ale i w Europie oraz w całym Kościele miały wpływ wydarzenia z XVII wieku, a zwłaszcza rok 1655 i 1656: zwycięska obrona klasztoru przed Szwedami. Wojna, rozpoczęta przez Szwedów, nie miała na celu jedynie objęcia tronu królewskiego przez Karola Gustawa i podboju Królestwa Polskiego. Działania wojenne były wystąpieniem protestanckiej Europy przeciwko katolickiej Polsce. Rozwinęła się niebezpieczna protestanckizacja, a więc liberalizacja tak w naukach teologicznych, jak i w życiu moralnym wielu krajów Europy. Kiedy wydawało się, że nic już nie zatrzyma

nowoczesnej fali, klasztor jasnogórski z cudownym Wizerunkiem Matki Bożej stał się bastionem obrony wiary katolickiej, wierności Stolicy Apostolskiej, czci dla Bogarodzicy Maryi. Pani z Jasnej Góry okazała się silniejsza od nowych prądów, zdobywających, jak się zdawało, powszechne uznanie. Pod wodzą przeora Augustyna Kordeckiego zorganizowana została zwycięska obrona, która uratowała nie tylko bezpieczeństwo świętego miejsca i klasztoru, nie tylko zachowała tron dla prawowitego króla Jana Kazimierza i nie tylko ustrzegła niepodległość Rzeczypospolitej. Obrona Jasnej Góry z 1655 roku ocaliła wiarę katolicką w Polsce i zabezpieczyła jedność wiary i łączność ze Stolicą Piotrową w Rzymie, co miało błogosławione skutki dla całego chrześcijaństwa. Siła tamtej mocy ducha obrońców, a przede wszystkim cudownej opieki Matki Bożej, sprawiła przebudzenie sumień, ożywienie wiary i czci Bogarodzicy, co znalazło wyraz w wyjątkowym akcie obwołania Maryi Jasnogórskiej Królową w 1656 roku. Wydarzenia te także w dzisiejszych czasach przynaglają do rewizji mentalności i postaw życiowych, formują prawe sumienie obecnego pokolenia, ciągle wzywając do odnowy moralnej i umocnienia w wierze⁶. Dlatego tak ważną jest renowacja wałów jasnogórskich i bastionu św. Rocha, które stanowią nie tylko pamiątkę tamtych bohaterskich dni, ale stają się znakiem dziedzictwa wiary katolickiej, której bronić trzeba w każdym pokoleniu.

Obrona chrześcijańskiej Europy przed zalewem islamskim w 1683 roku ma związek z Jasną Górą, gdyż król Jan III Sobieski w drodze do Wiednia modlił się o błogosławieństwo Boże przed Wizerunkiem Jasnogórskiej Bogarodzicy. Ku pokrzepieniu serca i jako gwarancję niezawodnej opieki Królowej z Jasnej Góry otrzymał z rąk prowincjała paulińskiego miecz bohaterskiego rycerza Stanisława Żółkiewskiego, na którym to mieczu wypisane były słowa modlitwy i programu wodza w walkach z Turkami: „*ego sum mancipium Mariae*” (jestem narzędziem Maryi). Ta jasnogórska szkoła i „jasnogórska droga” - jak później powie Jan Paweł II - jest łaską i darem dla ludzi oraz dla całego Kościoła.

Znakiem nadziei stała się Jasna Góra - wraz z przedziwną obecnością Bogarodzicy - dla Kościoła naszego stulecia. Świadczą o tym związki z Jasną Górą, jakie mieli ostatni papieże.

Św. Pius X:

- w 1904 r. ustanawia święto M.B. Jasnogórskiej;
- w 1906 r. udziela specjalnego odpustu fundatorom odbudowanej wieży jasnogórskiej i uczestnikom jej poświęcenia;
- w 1906 r. kościół jasnogórski podnosi do godności bazyliki mniejszej;
- w 1910 r. ofiarowuje złote korony na skronie Bogarodzicy Jasnogórskiej i Dzieciątka Jezus.

Papież Pius XI :

- jako pierwszy nuncjusz papieski w odrodzonej Polsce - Achille Ratti, rozpoczął swoją misję od pielgrzymki na Jasną Górę (15 VIII 1918 r.), przeżył wraz z Polakami najazd bolszewicki w 1920 r. i tzw. „Cud nad Wisłą”, które to wydarzenie polecił uwiecznić specjalnym obrazem w kaplicy papieskiej w Castel Gandolfo (obok drugiego obrazu przedstawiającego Obronę Jasnej Góry przed Szwedami);

- umieścił kopię Obrazu M.B. Jasnogórskiej - dar biskupów polskich i Jasnej Góry w papieskiej kaplicy w Castel Gandolfo;
- w 1924 r. ustanowił patronalne dla Polski święto M.B. Królowej Polski.

Papież Pius XII:

- broni Polski zaatakowanej przez Hitlera;
- wiele razy niesie pociechę polskiemu narodowi, m.in. w słowach: „Zwróćcie swe oczy na Górę, z której przyjdzie wam pomoc na czasie, którą praojcowie wasi Jasną nazywali, na Górę, gdzie Bogarodzica Dziewica, Królowa wasza rozbiła swój namiot, gdzie do rozmodlonych rzesz uśmiecha się po macierzyńsku Jej Obraz”;
- daje specjalne uprawnienia do kierowania Kościołem w Polsce Ks. Kardynałowi Stefanowi Wyszyńskiemu.

Papież Jan XXIII:

- szczególny przyjaciel Polski i Jasnej Góry;
- wyjątkowy czciciel Czarnej Madonny.

Papież Paweł VI :

- w 1923 roku, jako młody kapłan pracując w nuncjaturze w Watykanie, odbywa pielgrzymkę, na Jasną Górę;
- prosi - w dniu koronacji - o codzienną modlitwę za niego przed obrazem M.B. Jasnogórskiej;
- stara się o osobistą obecność na Jasnej Górze dla uczczenia 1000-lecia chrześcijaństwa w naszej Ojczyźnie w 1966 r.

Papież Jan Paweł I:

- wybrany na Stolicę Piotrową 26 VIII 1978 r.- w święto M.B. Jasnogórskiej.

Papież Jan Paweł II:

- związany całą swoją młodością, swoim powołaniem, kapłaństwem, biskupstwem, kardynałstwem i wreszcie misją Piotra - z Jasną Górą, co wyraża najpełniej Jego zawołanie biskupie - „Totus Tuus”;
- czterokrotnie - w każdej pielgrzymce do Ojczyzny - nawiedza Jasną Górę; wyznając swoją miłość do Pani Jasnogórskiej, ukazuje historię Kościoła w związkach z Królową Polski;
- zawiera cały Kościół Jasnogórskiej Matce Kościoła, oddając Jej całą ludzkość, Europę i wszystkie kontynenty;
- szerzy kult Jasnogórskiej Bogarodzicy w Rzymie i na każdym miejscu ziemi, dokąd udaje się z apostolską pielgrzymką.

Pontyfikat Jana Pawła II przebiega pod szczególnym znakiem M.B. Jasnogórskiej. Przez postawę i posługę Papieża Jasnogórską Bogarodzica staje się Patronką Kościoła Powszechnego. Wielu pielgrzymów zagranicznych motywuje swoje przybycie na to Święte miejsce chęcią poznania Madonny Papieża Jana Pawła II⁷.

3. Jasna Góra - miejsce wielkiej modlitwy

Pośród wielu określeń, jakie nadał Jasnej Górze Jan Paweł II, najważniejsze wydaje się właśnie to: miejsce wielkiej modlitwy. On sam uczył się pielgrzymowania na Jasną Górę i modlitwy u stóp Matki Bożej, trwając w tradycji własnego narodu. Jako kapłan, biskup i kardynał potrzebę modlitwy do Matki Bożej Jasnogórskiej ukazywał swoim przyjacielom, grupom, diecezji oraz całemu narodowi. Wielkie znaczenie w Jego życiu miała praca w Konferencji Episkopatu Polski oraz bezpośrednia współpraca z Ks. Kard. Stefanem Wyszyńskim. Całe duszpasterstwo w Polsce powojennej wspierało się na Jasnej Górze. Jasna Góra była zawsze znakiem pociechy i niezawodnej nadziei, zwłaszcza w okresie represji i prześladowań, była miejscem ewangelizacji i nawrócenia. Jan Paweł II, kierując zaproszenie na VI Światowy Dzień Młodzieży, tak pisze: „*Udajemy się do Sanktuarium, które dla narodu polskiego ma szczególne znaczenie, jest to miejsce ewangelizacji i nawrócenia (...) w momentach najbardziej trudnych w swojej historii naród polski odnajdywał w domu Matki moc wiary i nadziei, własną godność i dziedzictwo dzieci Bożych*”⁸.

Wielką modlitwą, zanoszoną na Jasnej Górze, był akt zawierzenia Matce Bożej w 1920 r. dla ratowania bezpieczeństwa, wobec zbliżającej się nawały bolszewickiej. Wielką modlitwą było oddanie narodu polskiego - za wzorem papieża Piusa XII - Niepokalanemu Sercu N.M.P. Wielką modlitwą były Śluby Jasnogórskie, złożone 2 VIII 1956 r. i powtarzane rokrocznie w ramach przygotowania do Milenium Chrześcijaństwa w Polsce. Prawdziwie wielką modlitwą, świętą i uroczystą był Milenijny Akt Oddania się Matce Bożej w Jej macierzyńską niewolę miłości za wolność Kościoła w Polsce i w świecie. Z pewnością ten Akt jest najpełniejszą modlitwą milenijnego narodu, skierowaną ku przyszłości, ale wynikającą z ducha Soboru Watykańskiego II, który zajął się obecnością i misją Kościoła w świecie. Milenijna modlitwa Polaków stała się sposobem wprowadzenia Kościoła w Polsce w sprawy Kościoła Powszechnego. Modlitwa ta, zawierająca oddanie się Matce Bożej aż w niewolę, chciała uaktywnić katolików świeckich, zainteresować potrzebami całego Kościoła i obudzić odpowiedzialność za Kościół.

Milenijny akt nie był zwykłym oddaniem się Matce Bożej, nie był zabezpieczeniem partykularnych interesów osób i całego naszego narodu, ale stanowił całopalną ofiarę dla dobra Kościoła Powszechnego, Kościoła na całym świecie⁹.

Milenijny Akt, związany z Jasną Górą (złożony 3 V 1966 r.), znalazł wielkie uznanie u papieża Pawła VI, który wydał specjalne pismo, aprobując wyznanie wiary Polaków i przyjmując z wdzięcznością zaofiarowanie się milenijnego narodu dla dobra innych narodów i całego świata. Oto słowa Pawła VI: „*Jak Ksiądz Mieszko I oddał ongiś swe ziemie Stolicy Piotrowej, tak i wy, którzy mienicie się najbardziej oddanymi dziećmi Królowej Niebios, dążycie przez ponawiane akty do całkowitego oddania swego narodu Bogarodzicy Dziewicy Maryi, Matce Kościoła. Chcicie przez to wyblagać u Najświętszego i Najwyższego Boga rozszerzenie Królestwa Chrystusowego wśród wszystkich narodów oraz prawdziwą wolność i pomyślność Kościoła w naszych czasach. Gorąco pragniecie, by ta jubileuszowa Uroczystość*

Tysiąclecia stała się dla was jakby nowym chrztem, który by dopomógł do głębszego, skuteczniejszego i pełnego większej mocy oddziaływania uchwał soborowych na życie wszystkich narodów (...). Dnia 3 maja roku Tysiąclecia wysławiacie przed Obrazem Najświętszej Maryi Panny w Częstochowie hymn *Te Deum Laudamus* i publicznie oddacie się na ofiarę Najśodszej Matce i Królowej waszej za Kościół Święty (...)"¹⁰.

Ojciec Św. Paweł VI dobrze odczytał intencje Pasterzy Kościoła w Polsce, zobaczył dojrzałość wiary narodu polskiego. Rangę Aktu Milenijnego podniósł wysoko, gdy porównał go do wydarzenia chrztu Mieszka I. Dostrzegł to, czego nie uczynił żaden naród, gdy oddawał się w opiekę Matce Bożej, chroniąc swoje dobro. Akt Milenijny stanowił oddanie się za inne narody, za Ciało Chrystusowe, którym jest Kościół.

Miejsce Jasnej Góry i jej misję dla Kościoła Powszechnego oddaje wypowiedź Ojca Św. Jana Pawła II, gdy w pierwszej pielgrzymce do Ojczyzny, na Jasnej Górze, jeszcze raz komentuje Milenijny Akt Oddania się Matce Bożej. Jego słowa niech będą zwieńczeniem refleksji na temat relacji Jasnej Góry do misji Kościoła Powszechnego. Wypowiedź Papieża-Polaka ma konkretną wymowę i jednocześnie znaczenie uniwersalne: „Od 1956 roku rozpoczęła się wielka nowenna przed Tysiącleciem Chrztu Polski. I oto w roku polskiego Milenium, 3 maja 1966 roku, tutaj, na tym miejscu zostaje wypowiedziany ustami Prymasa Polski jasnogórski Akt Oddania w macierzyńską niewolę Bogarodzicy za wolność Kościoła w Polsce i w świecie współczesnym.(...) Słowa tego Aktu, wypowiedziane językiem polskich dziejowych doświadczeń, polskich cierpień, ale i polskich zwycięstw, miały swój profetyczny wydzźwięk właśnie w owym momencie dziejów Kościoła i świata. Właśnie po zakończeniu Soboru Watykańskiego II (...) W dniu 3 maja 1966 r. Episkopat Polski dodaje do tego fundamentalnego dzieła Soboru swój Akt jasnogórski (...) Jest to jakieś na wskroś oryginalne odczytanie tej prawdy o obecności Bogarodzicy w tajemnicy Chrystusa i Kościoła, jak głosi VIII rozdział Konstytucji *Lumen Gentium*. Odczytanie na wielką miarę wedle tradycji świętych (...)"¹¹.

Przypisy:

- ¹ Konstytucja dogmatyczna o Kościele, *Lumen Gentium*
- ² Akt Milenijny Oddania się Matce Bożej w dniu 3 maja 1966 roku.
- ³ Por. *Słownik teologii biblijnej*, red. X.Leon-Dufour.
- ⁴ Jan Paweł II, I Pielgrzymka do Ojczyzny, przemówienie do Paulinów 6 czerwca 1979 r.
- ⁵ Por. *Częstochowska Matka Boża*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 3, 1979, s.866-871.
- ⁶ Por. Stefan Kaczorowski, *Cud Jasnej Góry*, Londyn 1962; por. Stefan Rożej OSPPE, *Okaż się nam Matką*, Warszawa 1989, s.24-27.
- ⁷ Por. *Tyś wielką chlubą naszego narodu*, red. O. Konstancjusz Kunz OSPPE, Częstochowa - Jasna Góra 1991, s.125-156.
- ⁸ Jan Paweł II, *Orędzie na VI Światowy Dzień Młodzieży*, Watykan 15 VIII 1990 r.

⁹ Por. Ks. Kard. Stefan Wyszyński, *Do uczestników Kongresu Mariologicznego (5 VIII 1967)*, w: *Głos z Jasnej Góry*, s. 245.

¹⁰ *Milenijny List Ojca Św. Pawła VI*, w: P. Raina, *Te Deum Narodu Polskiego*, Olsztyn 1991, s. 26-27.

¹¹ Jan Paweł II, Jasna Góra 4 VI 1979 r., w: *Matka Odkupiciela, Matka Kościoła*, Warszawa 1990, s. 57- 60.